

Rīgā, DATUMS SKATĀMS DOKUMENTA PARAKSTA LAIKA ZĪMOGĀ

Nr. 001-08.1.2/2023/8552

Uz 17.05.2023. Nr. 232.9/18/1-33-14/23

Latvijas Republikas Saeimas
Parlamentārās izmeklēšanas komisijas
priekšsēdētājam
V. Krištopanam
saeima@saeima.lv

Par informācijas pieprasījumu

God. V. Krištopana kungs!

Atbildot uz 2023. gada 18. maijā saņemto Latvijas Republikas Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas vēstuli ar pieprasījumu sniegt Latvijas Bankas viedokli par īstermiņa un ilgtermiņa sekām Latvijas tautsaimniecībai, finanšu sistēmai un valsts reputācijai, ja Latvija būtu iekļauta Finanšu darījumu darba grupas (*Financial Actions Task Force*, turpmāk – FATF) augsta riska valstu sarakstā, Latvijas Banka sniedz šādu informāciju.

Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pasākumu un terorisma finansēšanas novērtēšanas ekspertu komiteja Moneyval (turpmāk – Moneyval) 2018. gada jūlijā publicēja ziņojumu par Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) sistēmas atbilstības FATF 40 rekomendācijām un efektivitātes novērtējumu. Ziņojumā konstatēto efektivitātes būtisko trūkumu dēļ Latvijai, gada laikā (līdz 2019. gada septembrim) neveicot būtisku efektivitātes līmeņa uzlabošanu, draudēja iekļaušana FATF noteiktajā jurisdikciju ar stratēģiskiem NILLTFN trūkumiem sarakstā (turpmāk – "pelēkais saraksts") jeb to valstu un jurisdikciju sarakstā, kurās iespējams lielāks noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (turpmāk – NILL), terorisma finansēšanas (turpmāk – TF) un masu iznīcināšanas ieroču proliferācijas finansēšanas (turpmāk – PF) risks un kurām noteikta pastiprināta uzraudzība saistībā ar trūkumu novēršanu.

Iekļaušanas "pelēkajā sarakstā" mērķis ir brīdināt starptautisko finanšu sistēmu par NILL, TF un PF riskiem, kas izriet no stratēģiskajiem trūkumiem attiecīgajā valstī vai jurisdikcijā. Vienlaikus FATF rekomendēja un arī šobrīd rekomendē šādus riska ierobežošanas pretpasākumus pret jurisdikcijām, kas iekļautas "pelēkajā sarakstā":

- a) pieprasīt finanšu iestādēm piemērot īpašus paplašinātas uzticamības pārbaudes elementus;
- b) ieviest attiecīgus paplašinātus ziņošanas mehānismus vai sistemātisku ziņošanu par finanšu darījumiem;

- c) **atteikt attiecīgās valsts finanšu iestāžu meitasuzņēmumu vai filiāļu, vai pārstāvniecību atvēršanu** vai citādi ņemt vērā to, ka attiecīgā finanšu iestāde pārstāv valsti, kura nav ieviesusi piemērotu NILLTFN sistēmu;
- d) **aizliegt finanšu iestādēm dibināt filiāles vai pārstāvniecības attiecīgajā valstī** vai citādi ņemt vērā to, ka attiecīgā filiāle vai pārstāvniecība būs valstī, kura nav ieviesusi piemērotu NILLTFN sistēmu;
- e) **ierobežot darījumu attiecības vai finanšu darījumus ar identificētu valsti vai personām no šīs valsts;**
- f) aizliegt finanšu iestādēm ļaut trešajām pusēm, kuras atrodas attiecīgajā valstī, īstenot klienta izpētes procesu;
- g) **pieprasīt finanšu iestādēm pārskatīt un grozīt vai, ja vajadzīgs, izbeigt korespondentbanku attiecības ar finanšu iestādēm attiecīgajā valstī;**
- h) pieprasīt plašāku uzraudzības pārbaudi vai izvirzīt ārējās revīzijas prasības tādu finanšu iestāžu filiālēm un meitasuzņēmumiem, kuras atrodas attiecīgajā valstī;
- i) izvirzīt plašākas ārējās revīzijas prasības finanšu grupām attiecībā uz jebkuru to filiāli un meitasuzņēmumu, kas atrodas attiecīgajā valstī.

Ņemot vērā jau iepriekš 2015. - 2017. gada laikā Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) banku īstenotos pretpasākumus, izbeidzot korespondentbanku pakalpojumu sniegšanu Latvijas kredītiestādēm norēķiniem ASV dolāros, kā rezultātā norēķini ASV dolāros kļuva būtiski lēnāki un dārgāki, jo tos nācās veikt, izmantojot kā starpniekbankas galvenokārt Krievijas un citu valstu kredītiestādes, kurām bija pieejami ASV banku korespondentbanku pakalpojumi, plašāka FATF rekomendēto riska ierobežošanas pasākumu piemērošana pret Latvijas kredītiestādēm un personām būtiski samazinātu Latvijas ekonomisko izaugsmi un iedzīvotāju labklājību.

Līdz ar to Latvijai, tiekot iekļautai FATF "pelēkajā sarakstā", draudēja šādas sekas:

- a) dalību būtiski sašaurina vai izbeidz starptautiskie investori;
- b) samazinās korespondentbanku pakalpojumu pieejamība;
- c) starptautiskie norēķini visās valūtās kļūst lēni un dārgi un atsevišķos gadījumos arī nepieejami;
- d) pasliktinās finanšu iestāžu un valsts kredītreitings;
- e) pastāv grūtības piekļūt starptautiskajiem fondu tirgiem;
- f) kredītiestādēm un valstij palielinās finansējuma izmaksas;
- g) palielinās uzņēmējdarbības izmaksas;
- h) pieaug ārvalstu kompāniju neuzticība sadarbībai ar Latvijas uzņēmējiem;
- i) importa un eksporta kapitālsabiedrības pārreģistrējas ārpus valsts;
- j) samazinās ekonomikas izaugsme;
- k) ārpus valsts nevar izmantot Latvijas kredītiestāžu izsniegtās kredītkartes;
- l) rezidenti nevar atvērt kontus ārvalstīs;
- m) pieaug politiskā spriedze valstī.

Iespējamība Latvijai tikt iekļautai "pelēkajā sarakstā" palielina sistēmisko risku Latvijas finanšu sektorā un pasliktina finanšu nosacījumu, investīciju vides un Latvijas tautsaimniecības attīstības perspektīvu kopumā. Tautsaimniecības nelielais izmērs un augstā atvērtības pakāpe padara Latviju jutīgu pret starptautisko preču, pakalpojumu un finanšu plūsmu pārmaiņām. Lēnāka starptautisko maksājumu veikšana, citu valstu bankām un kontroles institūcijām pievēršot pastiprinātu uzmanību maksājumiem no Latvijas un uz to, laika un izmaksu ziņā negatīvi ietekmētu gan Latvijas uzņēmēju finanšu, gan eksporta un importa operācijas.

Latvijas iekļaušana "pelēkajā sarakstā", un Latvijas finanšu sektora reputācijas ievērojama tālāka pasliktināšanās varēja mudināt starptautiskos investorus un kreditorus pieņemt Latvijas tautsaimniecības attīstībai nelabvēlīgus stratēģiskus lēmumus sašaurināt savu uzņēmējdarbību un ierobežot finanšu līdzekļu pieejamību Latvijā, lai mazinātu negatīvo ietekmi uz pašu šo starptautiski darbojošos uzņēmumu reputāciju un finansiālo stāvokli.

Modelējot iespējamo notikumu attīstības gaitu iepriekš minētā apdraudējuma ietvaros, tika analizēti vairāki scenāriji, izdarot dažādus pieņēmumus par potenciālo finansējuma samazinājumu Latvijas tautsaimniecībai. Šādu negatīvu scenāriju īstenošanās, pēc Latvijas Bankas aplēsēm, varētu samazināt Latvijas iekšzemes kopprodukta pieauguma tempu triju gadu periodam par vidēji 1.7 - 2.7 procentu punktiem ik gadu, ko noteiktu gan kredītu procentu likmju pieaugums, gan kredītu apjoma sarukums.

Latvijas Republikas Saeimas pieņemtie grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā un valdības īstenotie pasākumi 2018. un 2019. gadā nodrošināja būtisku Latvijas NILLTPFN sistēmas efektivitātes līmeņa uzlabošanu. To apstiprina gan Moneyval tehniskās atbilstības ziņojumā (publiskots 2020. gada 22. janvārī), gan FATF 2020. gada 21. februāra plenārsēdē secinātais. FATF ekspertu lēmums neiekļaut Latviju *pelēkajā sarakstā* ir apliecinājums, ka Latvija ir spējusi būtiski uzlabot savu NILLTPFN sistēmu, novērsusi kritiskākos trūkumus un apliecinājusi apņemšanos tupināt darbu pie pilnveides un iesāktu pasākumu īstenošanas.

Vienlaikus Latvijas Banka vēlas uzsvērt, ka arī Latvijas kaimiņvalstis – Lietuva un Igaunija, lai izvairītos no iespējas tikt iekļautām "pelēkajā sarakstā", ir veikušas virkni pasākumu savu valstu NILLTPFN sistēmu atbilstības FATF rekomendācijām un efektivitātes uzlabošanas nodrošināšanai, īpaši būtiski ierobežojot NILL, TF un PF riskus ar jauno digitālo tehnoloģiju izmantošanu saistītajā uzņēmējdarbībā finanšu sektoros. Piemēram, ņemot vērā riskus, ko rada kripto pakalpojumu sektors, Igaunija ir samazinājusi licencēto kripto uzņēmumu skaitu no 2200 uzņēmumiem līdz 400 uzņēmumiem¹, savukārt Lietuva izslēgusi no reģistra 600 kripto uzņēmumus.

Latvijas Banka informē, ka vispārējs vērtējums par īstermiņa un ilgtermiņa sekām tautsaimniecībai, finanšu sistēmai un valsts reputācijai ir atrodams Daudznozaru digitālās izdevniecības institūta 2023. gada 25. aprīļa publikācijā "*Economic Consequences of Greylisting by the Financial Action Task Force*" https://mdpi-res.com/d_attachment/risks/risks-11-00081/article_deploy/risks-11-00081.pdf?version=1682426177.

Ar cieņu

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU
ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Latvijas Bankas prezidents

M. Kazāks

¹ <https://fiu.ee/en/media/194/download>